

Kunnskapsdepartementet
Postboks 8119 Dep
0032 Oslo

Deres ref.:

22/5736-1

Vår ref.:

Utd/BeSø/23/3

Dato:

8.mars 2023

Høringsvar NOU 2022:17 Veier inn - Ny modell for opptak til universiteter og høyskoler

YS viser til høringsbrev av 9.desember 2022, og takker for muligheten til å svare på høringen NOU 2022:17 Veier inn - Ny modell for opptak til universiteter og høyskoler.

YS deler i hovedsak utvalgets synspunkter når det gjelder utfordringer knyttet til dagens system både når det gjelder hvordan regelverket har utviklet seg og omfang og konsekvenser av tilleggspoeng, og at det som en konsekvens av dette er behov for å gjøre endringer. De viktigste grunnene for oss til å gjøre endringer, er å få flere til å starte på studier rett etter videregående skole samt å få fjernet det kunstig høye poengkravet på de mest populære utdanningene.

YS synes det er et godt forslaget å fjerne alle tilleggspoeng, og at generell studiekompetanse skal være hovedveien inn til universitet og høyskoler. Samtidig er vi klare på at også andre former for kompetanse enn den som er oppnådd gjennom studiespesialisering fra videregående skole, kan være et godt utgangspunkt for universitets- og høyskolestudier. Vi mener at gjeldende krav og vurderinger ikke favner bredt nok til å inkludere voksne med en annen erfarings- og kompetansebakgrunn, og at både studiemiljø og samfunns- og arbeidsliv går glipp av mye kompetanse og innovasjon når ikke universitets- og høyskolesektoren i større grad åpner opp for et bredere kompetansegrunnlag enn generell studiekompetanse. Utvalgets forslag til en ny opptaksordning tar etter vårt syn ikke tilstrekkelig hensyn til et mer moderne og utvidet kompetansesyn. YS mener at det må tas større høyde for kompetanse som er ervervet på andre arenaer enn i det formelle utdanningssystemet når det skal lages en ny modell for opptak til universiteter og høyskoler.

Når det gjelder forslaget om å fjerne muligheten for å ta opp igjen fag fra videregående, er vi noe mer usikre på dette. Vi ser behovet for å redusere muligheten for å ta opp igjen fag mange ganger inntil ønsket karakter er oppnådd. Men i stedet for å fjerne denne muligheten helt, bør det heller vurderes å innføre noen grenser for omfanget av dette. Det at ungdom ikke lykkes i alle fag i løpet av de tre årene på videregående, bør ikke hefte ved dem for resten av livet.

Utvalgets forslag om en egen kvote med opptaksprøve kan være en god måte å inkludere flere kvalifiserte søkere enn de med kun studiespesialisering. Dette forutsetter en annen innretning enn det utvalget foreslår, og at opptaksprøven er noe mer enn en test av de samme kunnskaper som studiespesialisering.

Vi ser av forslaget at gruppene voksne over 23 år som har de seks studiespesialiseringsfagene, y-veien og fagbrev med tillegg av fagskole, og realkompetansevurdering skal ivaretas i kvoten med opptaksprøve. Disse gruppene utgjør i dag en marginal andel av de som kommer inn på utdanninger på universitet og høyskoler, og det må være et mål å øke denne andelen. Vårt forslag er at opptaksprøven innrettes på en annen måte enn det vi oppfatter at utvalget foreslår. Vi oppfatter utvalgets forslag slik at opptaksprøven skal være en felles prøve for alle typer utdanninger og for alle typer søkere, og at de som ikke kom inn på et studie fra gruppen med vitnemål skal få en ny sjanse gjennom opptaksprøven. Siden denne gruppen er unge søkere som i hovedsak vil komme rett fra videregående opplæring med marginalt med annen arbeids- og livserfaring, forstår vi det slik at den foreslåtte opptaksprøvens innhold skal ha hovedvekt på kompetanse tilsvarende generell studiekompetanse. Dette mener vi i tilfelle vil være en dobbelfavorisering av kandidater med bakgrunn fra studiespesialiserende studieretninger på videregående. YS mener at en opptaksprøve også skal avdekke annen kompetanse som er relevant for studiet det søkes på.

Det er stor forskjell på hvilke kompetanser som er viktig for de ulike utdanningene i UH-sektoren. Systemet for opptaksprøver må derfor etter vår mening ikke være en generell prøve for alle studier, men spesifikke prøver for de ulike studiene. Innen kreative og kunstneriske utdanninger er det allerede i dag slike opptaksprøver. Tilsvarende prøver bør innføres i langt større utstrekning og for flere utdanninger enn det som er tilfelle i dag. På denne måten vil det kunne gis større muligheter for de som har annen relevant kompetanse for studiet de søker på, en kompetanse som minst i like stor grad gjør en person studieforberedt og i god stand til å begynne på og gjennomføre et studium, som det generell studiekompetanse gjør.

Utvalget foreslår en videreføring av at 2 års studier i høyere yrkesfaglig utdanning, og fullført 1 års studium i høyere utdanning, skal gi generell studiekompetanse. YS støtter prinsippet om at generell studiekompetanse skal gis på flere måter enn fra videregående opplæring, men mener at høyere yrkesfaglig utdanning skal sidestilles med høyere utdanning, og at kravet for høyere yrkesfaglig utdanning også skal være 1 år/60 studiepoeng. Dette vil også tidsmessig være det samme som ett års påbygg til studiekompetanse etter fullført fag-/svennebrev.

Utvalget foreslår å videreføre opptak basert på realkompetansevurdering på tross av at de flere steder problematiserer ordningen. Vi kan ikke se at utvalget gjør noe forsøk på å komme med løsninger på de utfordringene som blant annet gjelder ressursbruk, rettfærdige vurderinger og rangering. Vi registrerer også at utvalget spår at det i framtida vil bli mindre behov for realkompetansevurdering.

YS er uenig med utvalget om behov for realkompetansevurdering i framtida. I motsetning til utvalget tror vi at realkompetanse og vurdering av denne, vil bli viktigere. Vi lærer både mer og på flere arenaer enn tidligere, og denne kompetansen vil fortsette å være et betydelig supplement til den formelle kompetansen. Derfor mener vi at det er viktig å få etablert et langt bedre nasjonalt system for realkompetansevurdering enn det vi har i dag. Et bedre nasjonalt system for kartlegging, vurdering, dokumentasjon og verdsetting av realkompetanse ville ha bidratt positivt til bedre mobilitet i arbeidslivet, det ville ha satt en nasjonal standard som både arbeidsliv og utdanningssystem kunne forholde seg til og ha tillit til, det ville ha redusert ressursbruken hos ulike utdanningsinstitusjoner, og det ville i hovedsak ha løst problemet med at ulike institusjoner vektlegger kompetanse ulikt til samme type studium.

Med fastsatte nasjonale kriterier for vurderingene og dokumentasjon av realkompetanse er det fullt mulig å oppnå samme tillit til og verdsetting av realkompetanse som den som gjelder for karakterer. Et

nasjonalt system for realkompetansevurdering ville vært løsningen på de fleste problemstillingene utvalget har vært inne på i sin rapport.

Når det gjelder dagens ordning med realkompetansevurdering innen universitets- og høyskolesektoren, så mener vi at den i dag ikke er god nok. For det første er den i praksis ikke gjeldende for alle studier, noe vi mener at den bør være. For det andre benyttes det en smal form for realkompetansevurdering fordi det i hovedsak kun gjøres en vurdering av kompetanse som kan dokumenteres. Realkompetanse favner i stor grad kompetanse som ikke er dokumentert. For det tredje er det uheldig at det er ulik praksis, innhold og metode både innenfor samme institusjon mellom de ulike studiene, men også mellom institusjonene innenfor samme utdanning. I påvente av et nasjonalt system for realkompetansevurdering, bør det bli en mer enhetlig ordning innen UH-sektoren.

Utvalget foreslår å endre navn på ordningen for voksne fra 23/5 til 23/6, og ønsker derfor å synliggjøre og vektlegge kravet om 6 fag framfor 5 års arbeidspraksis, i tillegg til aldersgrensen. Ordningen består i dag av tre krav; alder på 23 år, minst fem års arbeidspraksis og/eller opplæring, og de seks fagene fra videregående. Utvalget argumenterer med at de som oppfyller kravet til alder og fag også oppfyller kravet om praksis, at aktivitetene til søkerne har svært ulikt innhold, og at dokumentasjonen ikke sier noe om om søkerne er studieforbereid eller ikke. YS følger ikke dette resonnementet. Vi synes det er viktig å signalisere at annen kompetanse enn den formelle blir verdsatt, og at fem års arbeids- og livserfaring absolutt kan gjøre søkere studieforbereid. Med en annen innretning på opptaksprøven, som redegjort for tidligere i vårt hørings svar, vil det også være fullt mulig å supplere foreliggende dokumentasjon med mer spesifikt innhold. Vi vil også påpeke at vi har en tilsvarende bestemmelse i opplæringsloven for voksne når det gjelder fagbrev, §3-5, der fem års allsidig arbeidspraksis/25% lenger enn den fastsatte læretida, er likeverdig med opplæring i skole og bedrift. YS ønsker å beholde både navn og innhold i denne ordningen. Hvis navn skal endres for også å synliggjøre kravet om de seks fagene, kan ordningen få navnet 23/5/6.

Bente Søgaard
spesialrådgiver
Utdanning og kompetanse